

УДК 372.853

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Смутко Марія

**Науковий керівник: старший викладач, кандидат педагогічних наук
кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та
безпеки життєдіяльності Царенко І.Л.**

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті розглянуто проблему підготовки старшокласників до вибору професійного майбутнього як найважливішої справи їхньої подальшої життєдіяльності. Представлено ефективні профорієнтаційні технології, які сприяють забезпеченню основної мети професійної орієнтації сьогодення, яка полягає у формуванні людини, здатної здобувати професію з урахуванням своєї майбутньої конкурентоспроможності.

***Ключові слова:** профорієнтація, професійне визначення, освітні технології, інтерактивні методи профорієнтації, профорієнтаційна робота в загальноосвітніх навчальних закладах.*

APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONALITY OF STUDENT YOUTH

M Smutko

**Scientific adviser: candidate of pedagogical sciences, Department of
theory and methods of technological training, health and safety Tsarenko I.L.**

*Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropivnitsky, Ukraine*

The article deals with the problem of preparing high school students to choose their professional future as the most important matter for their further life. Effective vocational guidance technologies are presented that contribute to the main goal of the professional orientation of the present, which is to form a person capable of acquiring the profession, taking into account its future competitiveness.

***Key words:** vocational guidance, professional definition, educational technologies, interactive methods of vocational guidance, vocational guidance in general educational institutions.*

Постановка проблеми. Активні зміни, що нині відбуваються в житті світової спільноти, передбачають навчання й виховання абсолютно іншого покоління молоді, спроможного швидко і легко адаптуватися до умов сьогодення, креативно мислити та досягати високих результатів у своїй професійній діяльності. Цьому сприяє вдосконалення та оновлення системи освіти. Отже, одним із шляхів досягнення цієї мети є впровадження в загальноосвітніх закладах профільного навчання, яке може забезпечити зацікавленість, з боку учнів, процесом навчання, оскільки враховує їх потреби та інтереси, та гарантує формування особистості, для якої поняття «сродна праця» (філософська теорія Г. Сковороди) не буде чужорідним і незрозумілим. Конкретизуючи принципи освіти, без яких неможливо досягти суспільної гармонії і щастя, Г. Сковорода обґрунтовує необхідність поєднання у навчанні і вихованні віри з розумом, науки з етикою, теорії і безпосереднього життєвого досвіду. Таким чином, забезпечення відповідної підготовки учнівської молоді до практичної реалізації мети професійної орієнтації в сучасній школі є актуальною психолого-педагогічною та методичною проблемою.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій. Сучасна проблема профорієнтаційного навчання постійно перебуває в центрі уваги вітчизняних науковців. Значний внесок у її розв'язання зробили науковці у працях щодо технологізації та інноваційної освітньої діяльності (С. Гончаренко, І. Дичківська, В. Докучаєва, І. Колеснікова, В. Паламарчук), проектно-технологічної діяльності учнів старшої школи на уроках технологій (О. Коберник, Н. Матяш, В. Сидоренко), педагогічної діяльності вчителя (І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Краєвський та ін.), профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю (В. Сидоренко, М. Садовий, Г. Терещук, Д. Тхоржевській, М. Янцур та ін.).

Мета статті: виявити особливості організації профорієнтаційної роботи в школі та визначити пріоритети впровадження профорієнтаційного навчання в систему загальної середньої освіти.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз науково-педагогічної та спеціальної літератури, аналіз Інтернет-джерел; вивчення й узагальнення досвіду проведення профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю у закладах загальної середньої освіти; *емпіричні* (педагогічне спостереження, бесіди; узагальнення результатів дослідження).

Виклад основного матеріалу. Ситуація на сучасному ринку праці сьогодні дуже специфічна. У зв'язку з особливостями сучасної економіки, а також політичної ситуації, сама праця змінила як свій характер, так і свої цілі. Зараз до психофізіологічних особливостей людини пред'являються особливі вимоги, а рівень його професійної компетентності та витривалості повинен бути дуже високим. Отже, особливу увагу під час освітнього процесу необхідно приділяти професійній орієнтації учнівської молоді. Основною метою профорієнтаційної роботи, звичайно ж, є допомога учням з вибором як профілю навчання, так і подальшої професійної діяльності. Також така робота ставить перед собою цілі у вигляді вироблення свідомого і позитивного ставлення до праці у молоді.

До завдань профорієнтації можна віднести наступні:

1. Отримання об'єктивних і повноцінних даних про учнів, їх здібності, переваги для успішного і правильного поділу їх за профілями навчання.
2. Використання нестандартних методів, а також форм для професійного самовизначення з метою дати молоді широкий діапазон варіантів для свого вибору професії. Такі методи повинні проводитися комплексно і регулярно застосовується у освітньому процесі.
3. Підтримка школярів, у яких прогноуються труднощі в майбутньому працевлаштуванні. До них можуть відноситися учні корекційних класів, учні з дуже поганою успішністю та ін.

До основних методів профорієнтації школярів: інформаційний; реклама і агітація; екскурсії на підприємства; довідкова література та пізнавальні лекції; використання ЗМІ (зокрема Інтернет-видань) [3].

Дуже важливо основну увагу педагогам в організації профорієнтаційної роботи приділяти розробленню технологій пошукової діяльності, орієнтованої на глибоке вивчення випускником самого себе, свого соціального оточення, ринку праці, що сприятиме мобілізації його розумових здібностей і самостійному прийняттю рішення про вибір майбутньої професії. Вибір різноманітних технологій, методів, засобів, прийомів проведення профорієнтаційної роботи залежить від навчальних, виховних, профорієнтаційних завдань, від вікових особливостей учнів та від рівня їхньої профорієнтаційної готовності. Лише системний підхід у проведенні цієї роботи, а саме активізація пізнавальної діяльності учнів, професіографічний характер профорієнтаційних заходів, індивідуальний підхід у здійсненні роботи щодо підготовки учнів до професійного самовизначення, залучення учнів до суспільно необхідної праці і виду діяльності, що відповідає їхнім нахилам і здібностям, приведе старшокласників до успішного вибору професії.

Сьогодні науковці намагаються розробити нові підходи щодо професійної орієнтації школярів. Таким чином, профорієнтаційну роботу необхідно проводити із застосуванням особистісно-зорієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до формування свідомого професійного самовизначення кожного учня.

Особистісно-зорієнтований підхід до профорієнтаційної роботи забезпечує вивчення та врахування індивідуальних психофізіологічних особливостей школярів, їхніх інтересів і запитів та розвиток здібностей, необхідних для реалізації цих запитів.

Компетентнісний підхід забезпечує формування здатності будувати власну професійну траєкторію на основі знань про індивідуальні особливості, запити і можливості, потреби ринку праці у спеціалістах та вимогах професії до людини (професіографічної інформації) [1].

Діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок школяра застосовувати здобуті знання у практичних ситуаціях, визначати шлях

інтеграції з соціокультурним і природним середовищем, адаптуватися до соціально-економічних перетворень та змін кон'юнктури ринку праці.

Зокрема у сучасній школі поширені наступні моделі навчання: пасивного навчання, активного навчання та інтерактивного навчання.

Найбільш доцільним слід вважати використання активних та інтерактивних методів профорієнтації, організації різних видів творчої самодіяльності учнів, спрямованих як назовні, у предметний об'єктивний світ, так і у внутрішній суб'єктивний план власної особистості школярів, форм й методів, які актуалізують всю структуру особистості старшокласника, сприяють формуванню відповідальності в учня за свій професійний та життєвий вибір, особистісне ставлення до майбутнього; навчання життєвим навичкам, набуття знання в певній сфері, а також вироблення вмінь та навичок їх використовувати, доступних віковим можливостям учнів.

До активних методів профорієнтації відносять такі, що не просто дозволяють знайти проблему в професійному визначенні підлітка, але й надають йому всю необхідну базу інформації для її вирішення. До активних методів можна віднести наступні: профорієнтаційні ігри; активізуючі опитувальники; ціннісно-сміслові опитувальники; бізнес-ігри [2].

Інтерактивний метод профорієнтації передбачає певну взаємну діяльність. Такий метод являє собою моделювання найрізноманітніших життєвих ситуацій з подальшим спільним рішенням проблем. Завдяки їм можна створити атмосферу співробітництва, виробити певні цінності у підлітків, а також сформувані відповідні навички та вміння. До інтерактивних методів відносяться ділові ігри, різні тренінги з даної тематики. Також до них можна віднести проєкт по профорієнтації та інше. Саме вони дозволяють сучасному підлітку більш повно дізнатися про професії та, до того ж, за допомогою ігрової форми дізнатися про всі нюанси і тонкощі тієї чи іншої професійної діяльності [6].

Використання комп'ютерної техніки сприяє більш вираженому індивідуальному підходу до кожного учня. Завдяки використанню

комп'ютерної техніки на уроках в учнів відпрацьовується логіка мислення, формується вміння самостійно виражати думки, підвищується емоційний рівень уроку, новий розвиток одержують стосунки учень - учень та учень - вчитель. Використання комп'ютерних мультимедійних програм, як елемента сучасного уроку, підвищує ефективність уроку, враховує індивідуальні особливості учнів [7].

Водночас, комп'ютер забезпечує подання наочно-образної, графічної інформації поєднано зі знаково-символьною, що дозволяє використовувати в навчальному процесі нові ефективні види наочності. Візуалізація понять та залежностей робить комп'ютер ефективним і потужним засобом під час вивчення багатьох тем шкільного курсу, викликає в учнів бажання висувати оригінальні гіпотези та шукати нестандартні шляхи розв'язування задач, сприяє розвитку творчих і евристичних складових мислення, що врешті-решт призводить до кращого засвоєння нових понять. У рамках програмних засобів учень має змогу досліджувати різноманітні об'єкти, змінювати їх параметри, спостерігати й аналізувати результати своїх дій, робити висновки на основі своїх спостережень. При цьому в нього з'являються можливості для дослідницької, творчої діяльності, що сприяє формуванню пізнавального інтересу, активності, розвитку всіх форм мислення. Комп'ютер – це універсальний засіб, його можна застосувати як калькулятор, тренажер, засіб контролю й оцінки знань, засіб моделювання задач, до того ж це – ідеальна електронна дошка [4; 5].

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Вхідження української освіти в європейський освітній простір потребує реформування всіх її ланок, насамперед загальної середньої освіти. Тому характерною тенденцією розвитку нинішньої загальноосвітньої школи є відмова від зведення до єдиної системи загальноосвітніх навчальних закладів, їх одноманітності. Отже, необхідність впровадження профільного навчання у старшій школі і забезпечення оптимальних умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, є незаперечним фактом.

Профільна школа може найповніше реалізувати принцип особистісно-орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії.

Водночас, профорієнтаційна робота сприяє цілеспрямованому розвитку здібностей і талантів учнівської молоді, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я і виступає одним із найважливіших елементів державної політики у сфері соціального захисту та зайнятості населення. Така діяльність забезпечує ефективне використання трудового потенціалу особистості, сприяє підвищенню її соціальної та професійної мобільності, відіграє значну роль у профілактиці вимушеного безробіття. Профорієнтаційні заходи стимулюють пошук людиною найефективніших засобів підвищення свого професійно-кваліфікаційного рівня, розвиток соціально-економічної ініціативи, інтелектуальної та трудової незалежності.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку практичних занять профорієнтаційного спрямування з використанням інноваційних технологій.

Список літератури

- 1.Бех, І. Д. Професійна спрямованість змісту навчально–трудової діяльності школярів / І. Д. Бех, М. П. Тименко // Наукові записки ТДПУ. Серія : Педагогіка. – № 5. – 1999. – С. 15- 21.
- 2.Боровский, А. Б. Система, методов профессиональной ориентации. Основы профессиональной ориентации: учеб.-метод. пособие / А. Б. Боровский, Т. М. Потапенко, Г. В. Щекин. – К.: МЗУУП, 1993. – 164 с.
- 3.Гладкова В.М. Профорієнтація: навчальний посібник. / В.М. Гладкова. – Львів : Новий Світ. – 2000, 2007. – 160 с.
- 4.Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. / Ілона Миколаївна Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
- 5.Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні: навч.-метод. посіб. / за ред. О.М. Коберника, Г.В. Терещука. – Умань : СПД Жовтий, 2008. – 212 с.
- 6.Сидоренко, В. К. Наукові основи професійного самовизначення школярів / Віктор Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1999. – № 1. – С.33–39. – № 2. – С.30-35. – 2000. – № 1. - С. 48-53.

7.Царенко, О. М. Оцінювання результатів профорієнтаційної діяльності вчителя технологій / Олександр Царенко // Наукові записки. – Випуск 11. – Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – Ч. 3 – С. 145–148.